

gen i Skolerne faar paa et meget respektabelt Erit. Der have altsaa Friskolerne ikke haft nogen Indflydelse paa den gode Tilstand. Men det er mærkeligt med de fra den Side saa høit loypriste Friskoler, at det stadig flinker igjennem de Hvervs Udtalelser, at de ikke kunne bære sig uden Tilskud fra Staten og Kommunernes Side. Hvor bliver saa det Fri af? Ja, man vil have den Frihed bevaret, at man selv vælger Lærerne, og at de skule undervise saa vidt mulig uden Kontrol i Skolerne; men det, som skulde være den egentlige Friheds Kjendemærke, at Skolerne kunde bære sig selv, det forsvinder. Det lyser frem af alle deres Udtalelser, at man vil have Skolepenge til disse Friskoler ud af Kommunekassen, kun da, siger man, ville de kunne bestaa. Det tror jeg, er ganske rigtigt. De kunne ikke bestaa uden paa en eller anden Maade at støttes af Staten, men derved maa de nødvendigvis ophøre at være Friskoler i den Betydning af Ordet, som man oprindeligt forstod derved. Det, som jeg sætter mest Pris paa ved dette Lovforslag, er, hvad jeg ogsaa tror, at jeg udtalte forrige Gang, at det aabner Udgang til, at der kan anvendes større Midler i Skolevæsenets Tjeneste, end der hidtil har kunnet anvendes, idet der fra Statens Side tilliges betydelige Midler. Det er jo ikke blot de 250,000 Kr. til Alderstillet og Pensioner; men det er det, som er meget mere uoverskueligt, nemlig Tilskudet til de videregaaende Skoler i Kommunerne, idet der tilliges enhver Kommune, som selv vil fremme en saadan Skole, et Tilskud af Corp Academiis Midler paa 1,000 Kr. om Aaret. Det kan med nogen Aktivitet og Villie fra Kommunernes Side til at gaa frem paa denne Vej blive ret betydeligt. — Jeg kan ved denne Leilighed ikke undlade at fremdrage en Bemærkning, som for nogle Dage siden under Finantslovens 1ste Behandling kom fra et æret Medlem her i Thinget, idet han drog en Sammenligning mellem Udgifterne til Undervisningsvæsenet her i Landet og Udgifterne til vort Forsvarsvæsen. Det er til det ærede Medlem for Randers Amts 3die Valgkreds (S. Andersen), at jeg siger. Han gik ud fra, at der foreslaas anvendt 15 Gange saa meget til Forsvarsvæsenet i vort Land som til Undervisningsvæsenet. Jeg veed nu ikke, hvorledes det ærede Medlem er kommet til dette Facit. Naar man tager Hovedsummen paa Finantslovens § 21 og tager, hvad der forlanges til Forsvarsvæsenet baade ordinært og ekstraordinært, bliver Facitet nogenlunde rigtigt; men hvad der staar paa Finantslovens § 21, er jo, med Hensyn til hvad der anvendes til Undervisningsvæsenet i Landet, aldeles forsvindende. For det Første er der alt det, som staar paa samme Paragraf under de særlige Fonds, som hovedsagelig anvendes i Undervisningens Tjeneste. Men dernæst kommer den hele Løn til Almuefiskolelærerne, der slet ikke kommer ind i Statskassen, men gaar igjennem Kommunekasserne,

og den vil, naar man regner 3,000 Skolelærere med en Gjennemsnitsløn af 1,200 Kr., udgjøre et Beløb af 3,600,000 Kr. Lægger man dette Beløb til, hvad der staar paa Finantslovens § 21 som medgaaende til Undervisningsvæsenet baade direkte opført og henhørende under Instituter med de særlige Fonds, og endvidere lægger til, hvad der yderligere anvendes i Undervisningens Tjeneste navnlig Bidragene fra Amtsskolefondene, kommer man ved en løselig Beregning op til en Sum af 8 Millioner Kroner, der betales til Undervisningsvæsenet her i Landet, og det er dog virkelig ganske respektabelt. Det ærede Medlem uddrog af det Facit, han var kommen til, et Bevis paa, hvad man fra Højres Side var villig til at anvende til Almueundervisningen, og han drog den Slutning, at, hvad man fra den Side arbejdede paa — og han udpegede et Par bestemte Medlemmer, som hans Bemærkning særlig skulde være rettet til — var at gjenindsføre Aarhundreders Trældom for den menige Mand her i Landet. Dersom det kun var en enkelt Mandes Udtalelse, vilde jeg ikke have taget Anledning deraf til at svare; men jeg frygter for, at det er en Mening, som kun alt for meget er udbredt hos Befolkningen her i Landet, at man fra denne Side arbejder paa at gjenindsføre Aarhundreders Trældom. Det Forslag, som her ligger for, ved hvilket man fra Statens Side tilbyder store Midler til Undervisningens Fremme, forekommer mig at levere et Bevis for, at man ikke fra denne Side tilligter at gjenindsføre Aarhundreders Trældom for den menige Mand, thi den, man vil have trælunden, arbejder man ikke paa at faae opløst. Dette har jeg troet at burde sige, og jeg har ment, at der var en passende Leilighed dertil nu, da der netop er bleven draget en Sammenligning mellem Udgifterne til Undervisningsvæsenet, og Udgifterne til vort Forsvarsvæsen. Det skulde glæde mig, om man vilde se i dettr Lovforslags Fremkomst et Tegns paa, at man ogsaa fra det, man kalder Højres Side, er til Sinds at gjøre noget Alvorligt for Almueundervisningen, og at man, ledet deraf, vilde forsøge sig med, at de Former, som man vælger, ikke ganske svarer til, hvad man ønsker fra de forskjellige Sider af Thinget og Folket. Thi naar vi skulde arbejde for at leve under en Lov, kunne vi ikke alle vente hver især at faae vore specielle Meninger fuldt ud gennemførte. Vi maa se at komme hinanden imøde og lempe vore Meninger saa meget efter hinanden, at vi kunne faae Noget, som vi dog Alle kunne føle os tilfredse med og Alle kunne være tjent med. Derfor skulde det glæde mig, om den Omstændighed, at man her i Dag med saamegen Interesse har deltaget i denne Forhandling, maatte være et Tegns paa, at man nu virkelig fra denne Side var kommen til den Erkjendelse, at vi maatte se at komme overens med hinanden om at faae denne Sag ført igjennem paa en for os Alle heldig Maade.